

КОВАЛЬ М. П.,

кандидат юридичних наук,
суддя П'ятого апеляційного
адміністративного суду
ORCID 0009-0005-4781-643

УДК 342.95(477)

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.2.2.77>

ВЗАЄМОДІЯ ПРАВОСУДДЯ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

В статті здійснено аналіз взаємодії правосуддя з громадськістю. Взаємодія правосуддя з громадськістю є важливою складовою публічного адміністрування, що сприяє підвищенню рівня довіри до судової системи, забезпечує її прозорість та відкритість, а також створює умови для взаєморозуміння між судом і суспільством. Дослідження правових та організаційних механізмів, що сприяють покращенню взаємодії між судами та громадськістю, є важливим кроком на шляху до підвищення ефективності функціонування судової системи, її відповідності вимогам сучасного демократичного суспільства та європейським стандартам правосуддя. Проте, важливо розуміти, що ефективність судочинства залежить не лише від досконалості законодавства чи професіоналізму суддів, але й від того, наскільки добре налагоджена комунікація між судовою владою та громадськістю.

Забезпечення прозорості та відкритості судочинства, а також належного рівня інформування громадян про діяльність судів, сприяє підвищенню довіри до судової влади та правової системи в цілому. Саме через налагоджену комунікацію суди можуть підвищувати свою ефективність, водночас формуючи позитивний імідж і мінімізуючи ризики інформаційних маніпуляцій та дифамацій суддів.

Окремо слід зазначити, що сучасні виклики, з якими стикається судова влада, пов'язані з браком довіри до державних інституцій в умовах політичної нестабільності. У таких умовах необхідним є створення умов для ефективної комунікації між судами та громадськістю, що сприятиме зростанню авторитету судової влади та забезпечить її стабільне функціонування. Як показує практика, правильно налагоджена комунікація дозволяє покращити управління кризовими ситуаціями, підвищити рівень правової культури населення та оптимізувати роботу судових установ.

Отже, взаємодія судової системи з громадськістю є важливим фактором забезпечення ефективного судочинства в Україні. Це стосується не лише питань прозорості та відкритості діяльності судів, але й підвищення обізнаності населення щодо правових процедур, що в кінцевому результаті сприяє зміцненню правопорядку та розвитку демократичних інститутів у державі.

Ключові слова: правові засади, правосуддя, суди, публічне адміністрування, суддя, громад кість, взаємодія.

Koval M. P. Interaction of the judge with the public

The article analyzes the interaction of justice with the public. The interaction of justice with the public is an important component of public administration, which contributes to increasing the level of trust in the judicial system, ensures its transparency and openness, and also creates conditions for mutual understanding between the court and society. The study of legal and organizational mechanisms

that contribute to the improvement of interaction between courts and the public is an important step on the way to increasing the effectiveness of the functioning of the judicial system, its compliance with the requirements of a modern democratic society and European standards of justice. However, it is important to understand that the effectiveness of the judiciary depends not only on the perfection of the legislation or the professionalism of judges, but also on how well-established the communication between the judiciary and the public is.

Ensuring the transparency and openness of the judiciary, as well as the appropriate level of informing citizens about the activities of the courts, contributes to increasing trust in the judiciary and the legal system as a whole. Courts can increase their effectiveness through well-established communication, while at the same time forming a positive image and minimizing the risks of information manipulation and defamation of judges.

Separately, it should be noted that the modern challenges faced by the judiciary are related to the lack of trust in state institutions in conditions of political instability. In such conditions, it is necessary to create conditions for effective communication between the courts and the public, which will contribute to the growth of the authority of the judiciary and ensure its stable functioning. As practice shows, properly established communication allows to improve the management of crisis situations, increase the level of legal culture of the population and optimize the work of judicial institutions.

Therefore, the interaction of the judicial system with the public is an important factor in ensuring an effective judicial system in Ukraine. This applies not only to the issues of transparency and openness of the courts, but also to raising the public's awareness of legal procedures, which ultimately contributes to the strengthening of the legal order and the development of democratic institutions in the state.

Key words: *legal principles, justice, courts, public administration, judge, public, interaction.*

Постановка проблеми: Взаємодія правосуддя з громадськістю є важливою складовою публічного адміністрування, що сприяє підвищенню рівня довіри до судової системи, забезпечує її прозорість та відкритість, а також створює умови для взаєморозуміння між судом і суспільством. Дослідження правових та організаційних механізмів, що сприяють покращенню взаємодії між судами та громадськістю, є важливим кроком на шляху до підвищення ефективності функціонування судової системи, її відповідності вимогам сучасного демократичного суспільства та європейським стандартам правосуддя. Проте, важливо розуміти, що ефективність судочинства залежить не лише від досконалості законодавства чи професіоналізму суддів, але й від того, наскільки добре налагоджена комунікація між судовою владою та громадськістю.

Мета і завдання статті полягає в тому щоб на основі чинного законодавства здійснити аналіз взаємодії правосуддя із громадськістю.

Огляд останніх досліджень. До проблем в сфері правосуддя звертали увагу вчені, а саме: В. Авер'янов, Т. Аріфходжаєва, Н. Армаш, О. Бандурка, В. Бачинін, О. Безпалова, Ю. Битяк, М. Білуха, В. Богуцький, В. Бойко, А. Борко, І. Бородін, Т. Буда, В. Бринцев, В. Галунько, О. Гетьманець, І. Голосніченко, І. Городецька, В. Городовенко, Ю. Гридасов, І. Гриценко, С. Гусарєв, Е. Демський, П. Діхтієвський, М. Зайчук, А. Замрига, В. Заросило, Є. Захаров, Р. Ігонін, В. Коваль, Л. Коваль, В. Ковальчук, Т. Коломоєць, А. Комзюк, О. Кондратьєв, В. Копейчиков, В. Кривенко, М. Кравчук, О. Крушельницька, О. Кузьменко, Р. Кузьмін, Р. Куйбіда, Є. Курінний, В. Курило, В. Куценко, О. Лагода, В. Мартиненко, В. Матвійчук, Т. Мацелик, Р. Мельник, С. Мочерний, І. Надольний, І. Назаров, С. Обрусна, О. Овсяннікова, О. Овчаренко, О. Петришин, В. Петрук, М. Пилипчук, А. Подоляка, С. Прилуцький,

Д. Притика, А. Пухтецька, В. Сердюк, М. Смокович, Л. Сопільник, С. Стеценко, В. Стецюра, Н. Чернишова, В. Шаповал, В. Шкарупа та інші. Незважаючи на те, що науковці вже звертали увагу на проблеми в цій сфері, правові аспекти взаємодії суддів та громадськості потребують додаткового аналізу та уточнення в контексті викликів сьогодення.

Актуальність дослідження У сучасних демократичних суспільствах судова влада виступає одним із ключових інститутів, які забезпечують реалізацію та захист прав і свобод громадян. Забезпечення прозорості та відкритості діяльності судів, як і зростання суспільних очікувань щодо відповідальності судової влади перед громадянами є вкрай актуальним. Недовіра до судів, низький рівень правової культури та дефіцит обізнаності громадськості щодо правових процедур можуть призвести до виникнення соціальної напруги, дестабілізації правопорядку та посилення впливу деструктивних політичних сил на правосуддя. Саме, на тлі зростання уваги до питань публічного адміністрування у сфері правосуддя, важливо розробити та впровадити комплекс заходів, спрямованих на налагодження комунікаційного зв'язку між судовою владою та громадськістю з використанням новітніх інформаційних технологій, що забезпечить підвищення прозорості діяльності судів, зміцнення довіри до судової влади та підвищення рівня правової культури серед населення. Конституція України кожному гарантує право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Кожен має право звертатися за захистом своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Кожному гарантується право звернутись із конституційною скаргою до Конституційного Суду України з підстав, установлених цією Конституцією, та у порядку, визначеному законом. Кожен має право після використання всіх національних засобів юридичного захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна. Кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань [1]. Судові рішення, судові засідання та інформація щодо справ, які розглядаються судом, є відкритими, крім випадків, установлених законом. Ніхто не може бути обмежений у праві на отримання в суді усної або письмової інформації про результати розгляду його судової справи. Будь-яка особа має право на вільний доступ до судового рішення в порядку, встановленому законом. Додатковим способом інформування про суд, який розглядає справу, сторони спору та предмет позову, місце, дату і час судового засідання, може бути надання інформації з використанням Єдиного державного веб-порталу електронних послуг, у тому числі з використанням мобільного застосунку Порталу Дія. Програмними засобами Єдиного державного веб-порталу електронних послуг, у тому числі мобільного застосунку Порталу Дія, може бути також забезпечено додаткове інформування сторін спору, авторизованих через Єдиний державний веб-портал електронних послуг або через мобільний застосунок Порталу Дія, шляхом відображення в електронній формі судового рішення у справі, виконавчого документа [2]. Отже, правові засади, закріплені в Конституції України та інших нормативно-правових актах, чітко визначають основні принципи, за якими має відбуватися судочинство. Одним із ключових моментів є право кожного громадянина на звернення до суду з метою захисту своїх прав і свобод, а також можливість оскаржувати дії чи бездіяльність державних органів. При цьому, доступність судових процесів і рішень через електронні сервіси та засоби масової інформації робить правосуддя більш відкритим і зрозумілим для широких верств населення. І одним з основних напрямів взаємодії є реалізація принципу гласності судового процесу. Згідно з чинним законодавством, судові засідання та рішення мають бути відкритими для громадськості, що дозволяє контролювати роботу судової системи та підвищувати її прозорість. Крім того, доступ до інформації про перебіг судових процесів та їх результати через засоби масової інформації та електронні сервіси сприяє формуванню позитивного іміджу судової влади, що є особливо важливим в умовах сучасних інформаційних викликів. Наприклад, важливою інновацією стала можливість отримувати інформацію про судові засідання через електронні сервіси, такі як Портал Дія.

На сьогодні, питання комунікації з громадськістю набуває особливого значення у контексті підвищення правової обізнаності населення. Недостатня інформованість про права і механізми їхнього захисту у судах може призводити до того, що громадяни не звертаються до судової системи або недооцінюють її роль. Для подолання цієї проблеми судові органи, у співпраці з засобами масової інформації, громадськими організаціями та освітніми установами, повинні активно поширювати інформацію про свою діяльність та роботу судової системи загалом. Як зазначається, ефективна комунікація – це добре налагоджений процес обміну інформацією. Він покликаний і, як правило, часто завершується досягненням взаєморозуміння, згодою між сторонами і (що важливо для джерела інформації) зміною у свідомості та/або поведінці отримувача інформації. Це може проявлятися у підвищенні обізнаності щодо певної теми, рівня довіри до явища, формуванні певного іміджу (образу) в очах аудиторії, вчиненні певних дій або утриманні від них із боку отримувача інформації. Тобто результатом ефективної комунікації завжди є бажані зміни у свідомості чи поведінці співрозмовника, які допомагають досягати поставлених перед установою/організацією цілей [3]. На сьогодні, суд вимагає професійного управління зв'язками зі ЗМІ для комунікації необхідних меседжів, оскільки він працює над забезпеченням справедливого та рівноправного здійснення правосуддя. При цьому громадськість вимагає доступу до програм та інформації про суди [4]. У своїй роботі В. Бойко зазначає, що для покращення взаємодії суддів із громадськістю в Україні потрібно здійснити такі правові та організаційно-правові заходи: налагодити комунікаційний зв'язок між суддями та громадськістю через новітні інформаційні технології; постійно підвищувати рівень прозорості й відкритості діяльності правосуддя; підвищувати рівень правової культури, правової свідомості громадськості, особливо журналістів, активістів; підвищувати імідж судової влади в суспільстві; удосконалити механізм протидії дифамації суддів в Україні [5]. Особливе місце у взаємодії правосуддя з громадськістю займає протидія дифамації суддів та зміцнення їхнього авторитету в суспільстві. В умовах нестачі довіри до державних інституцій, суди часто стають мішенню для маніпуляцій та інформаційних атак. Професійна комунікація, що спрямована на роз'яснення рішень судів та підвищення їхнього іміджу, допомагає зміцнювати довіру громадськості до судової системи. Одним із прикладів такого підходу є Громадська рада доброчесності, яка діє при Вищій кваліфікаційній комісії суддів України. Законодавець зазначає, що Громадська рада доброчесності утворюється з метою сприяння Вищій кваліфікаційній комісії суддів України у встановленні відповідності судді (кандидата на посаду судді) критеріям професійної етики та доброчесності для цілей кваліфікаційного оцінювання. Членами Громадської ради доброчесності можуть бути представники правозахисних громадських об'єднань, науковці-правники, адвокати, журналісти, які є визнаними фахівцями у сфері своєї професійної діяльності, мають високу професійну репутацію та відповідають критерію політичної нейтральності та доброчесності. Не можуть бути членами Громадської ради доброчесності: 1) особи, визнані судом недієздатними або обмежено дієздатними; 2) особи, які мають судимість, не погашену або не зняту в установленому законом порядку; 3) особи, на яких протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією [2]. Це дозволяє покращити процес відбору суддів і забезпечити високу професійну етику та доброчесність серед представників судової влади. Важливою умовою для підвищення рівня довіри до судів є також інформування громадян про судові процеси та правові процедури. Відкритий доступ до судових засідань і рішень, а також можливість громадян бути присутніми на судових процесах чи отримувати інформацію через електронні платформи, значно посилює суспільний контроль над правосуддям. Окрім того, її діяльність спрямована на моніторинг доброчесності суддів, що забезпечує підвищення рівня довіри до суддівського корпусу. Загалом, ефективна взаємодія правосуддя з громадськістю є важливим фактором зміцнення правопорядку, підвищення рівня правосвідомості населення та забезпечення прозорості судочинства.

Висновок. Отже, аналізуючи взаємодію правосуддя з громадськістю, можна зробити висновок, що вона є невід'ємною частиною побудови ефективної судової системи в демо-

кратичній державі. Забезпечення прозорості та відкритості судочинства, а також належного рівня інформування громадян про діяльність судів, сприяє підвищенню довіри до судової влади та правової системи в цілому. Саме через налагоджену комунікацію суди можуть підвищувати свою ефективність, водночас формуючи позитивний імідж і мінімізуючи ризики інформаційних маніпуляцій та дифамації суддів.

Окремо слід зазначити, що сучасні виклики, з якими стикається судова влада, пов'язані з браком довіри до державних інституцій в умовах політичної нестабільності. У таких умовах необхідним є створення умов для ефективної комунікації між судами та громадськістю, що сприятиме зростанню авторитету судової влади та забезпечить її стабільне функціонування. Як показує практика, правильно налагоджена комунікація дозволяє покращити управління кризовими ситуаціями, підвищити рівень правової культури населення та оптимізувати роботу судових установ.

Отже, взаємодія судової системи з громадськістю є важливим фактором забезпечення ефективного судочинства в Україні. Це стосується не лише питань прозорості та відкритості діяльності судів, але й підвищення обізнаності населення щодо правових процедур, що в кінцевому результаті сприяє зміцненню правопорядку та розвитку демократичних інститутів у державі.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про судоустрій і статус суддів. Закон України. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
3. Зв'язки із громадськістю в судах : навчально-практичний посібник для суддів і працівників апарату судів/Автор. колектив: Вон Д., Петрова Н., Філіпенко Д., Мухін Ю., Солдатенко І., Земляной В. Київ. ТОВ «Друкарня «Бізнесполіграф», 2015. 232 с
4. Зв'язки з громад кістю в судах. Практично-методичний посібник викладача (цифрова версія). Київ. 2019. 640с
5. Бойко В. П. Публічне адміністрування взаємодії правосуддя з громадськістю в Україні. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції № 2. 2023. С.86-90

